

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΑΡΞ (του Γιώργου Δαμιανού)

Γεννήθηκε την 5η Μαΐου του 1818 στην Τρηρ της Γερμανίας από αστική οικογένεια μεγαλοδικηγόρου. Οι πρόγονοι του ήταν εβραϊκού θρησκευματος, η οικογένεια του πατέρα του από το 1723 ασκεί κληρονομικά το λειτούργημα του ραβίνου στην πόλη της Τρηρ. Το ίδιο και η οικογένεια της μητέρας του, η Εριέττα, ήταν ραβίνοι στη Δανία.

Ο πατέρας του Μαρξ, Χίρσελ ως εβραίος και Ερρίκος ως Χριστιανός, αρνήθηκε την οικογενειακή παράδοση και, για να έχει καλύτερη επαγγελματική εξέλιξη, είχε αλλαξοπιστήσει και είχε ασπαστεί το χριστιανισμό (Λουθηρανός), ενώ ο ίδιος ο Κάρολος δήλωνε και ήταν άθεος. Ο Μαρξ σπούδασε φιλοσοφία, αν και ο πατέρας του τον ήθελε δικηγόρο. Θα εκπονήσει τη διδακτορική του διατριβή στον Δημόκριτο και τον Επίκουρο

Μαρξ, ο Παραμυθάς

Ο Μαρξ από την παιδική του ηλικία ήταν ένας απaráμιλλος παραμυθάς, όπως αναφέρει η κόρη του Ελεονόρα: “έχω ακούσει τις θείες μου να λένε”, συνεχίζει η Ελεονόρα, “ πως όταν ήταν μικρός τυραννούσε σε απίστευτο βαθμό τις αδελφές του. Τις πήγαινε βόλτα.. επέμενε να τις βάζει να τρώνε τα γλυκά που έφτιαχνε με βρόμικη ζύμη και ακόμα πιο βρόμικα χέρια. Αυτές, όμως, υπέμειναν τις βόλτες και έτρωγαν αδιαμαρτύρητα τα γλύκα για τις ιστορίες που θα τους έλεγε ο Κάρολος ως ανταμοιβή για το θάρρος τους

Η υγεία του

Απαλλάχτηκε από την υποχρέωση της στρατιωτικής θητείας εξαιτίας των αδύναμων πνευμόνων του (πραγματική ασθένεια). Ταλαιπωρήθηκε σε όλη του τη ζωή από καθημερινά προβλήματα διορθωμένων σε όλο του το σώμα

Ο γάμος του

Σε ηλικία 25 χρόνων παντρεύεται τη 29 χρόνων βαρόνη Ιωάννα Βέρθα Ιουλία Τζένη φον Βεστφάλεν. Το γεγονός ότι ήταν εβραϊκής καταγωγής, άνεργος, απένταρος και ταραξίας ήταν φυσικό ότι καθιστούσε τον Μάρξ ανεπιθύμητο στην οικογένεια της Τζένης. Στο γάμο παραβρέθηκε μόνο η μητέρα της Τζένης, που την υποστήριζε, και ελάχιστοι φίλοι. Το γαμήλιο δώρο της μητέρας της Τζένης ήταν μια συλλογή κοσμημάτων και ασημικών, η οποία θα βρισκείται περισσότερο στα χέρια των ενεχυροδανειστών παρά στο σπίτι των Μαρξ. Στο γαμήλιο δώρο ήταν, επίσης, και ένα κουτί γεμάτο με χρήματα. Στη διάρκεια του ταξιδιού του μέλιτος οι νεόνυμφοι ανέβαιναν τον Ρήνο και κάθε φορά που συναντούσαν ένα σύντροφο τους τον προσκαλούσαν να πάρει όσα χρήματα χρειαζόταν. Όπως ήταν φυσικό τα χρήματα τελείωσαν μέσα σε μία εβδομάδα.

Μετά το γάμο η βαρόνη θα ταλαιπωρηθεί αφάνταστα από την οικογενειακή μιζέρια αλλά ποτέ δε θα υποτιμήσει το σύζυγο της. Ο Μαρξ ξεκινά μία ζωή εξόριστου και κατατρεγμένου και τα πρώτα θύματα είναι τα μέλη της οικογένειάς του. Η πρώτη κόρη, η Τζένη έχει γεννηθεί στη Γαλλία. Η Λόρα και ο Εντγκάρ στο Βέλγιο, ενώ στο Λονδίνο θα γεννηθεί ο Χάινριχ Γκούντο

Τα ψευδώνυμα

Όλη στην οικογένεια Μαρξ είχαν ψευδώνυμα και παρατσούκλια. Ο Μαρξ στη Γαλλία υπέγραφε ως Ραμπόζ για να κρύβεται από τους σπιούνους και τους χαφιέδες, ενώ στην Αγγλία υπέγραφε ως Α. Ουίλιαμς. Περιπαιχτικό ρόλο είχαν τα παρατσούκλια που είχαν οι Μαρξ μέσα στην οικογένεια. Ο Μαρξ ήταν γνωστός ως “Μαυριτανός” λόγω της μαύρης γενειάδας και της αχτένιστης κώμης. Ο ίδιος προέτρεπε τα παιδιά του να τον αποκαλούν “γερό Νικ” και “Τσάρλι”.

“Επαγγελματική” δραστηριότητα

Το επίσημο επάγγελμα του Μαρξ ήταν δημοσιογράφος – εκδότης επαναστατικών εντύπων και λόγω των κειμένων του κατηγορείται συχνά ότι υποκινεί τα πλήθη για να στασιάσουν. Τα έντυπα σφραγίζονται και η Γαλλία, η Γερμανία, το Βέλγιο και η Ελβετία αρνούνται να τον δεχτούν. Από το 1849 ο Μαρξ βρίσκει καταφύγιο στο φιλελεύθερο Λονδίνο, όπου και θα παραμείνει, υποχρεωτικά μέχρι το θάνατο του

Φτώχεια, συζυγική απιστία και μικροαστική ζωή

Τους πρώτους μήνες στο Λονδίνο το σπίτι του Μαρξ ήταν φροντιστήριο Μαθημάτων κομμουνισμού. Ο ίδιος ο Μαρξ δίδασκε, δωρεάν, τους Γερμανούς πρόσφυγες: Ισπανικά, αρχαία ελληνικά, λατινικά, φιλοσοφία, πολιτική οικονομία. Τις Κυριακές διοργανώνονταν σεμινάρια ιστορίας, γεωγραφίας και αστρονομίας. Τη Δευτέρα κι την Τρίτη γίνονταν συζητήσεις γύρω από τον κομμουνισμό και τις άλλες μέρες: ωδική, ξένες γλώσσες ιχνογραφία , ακόμα και μαθήματα χορού.

Από το 1850, όμως, η μιζέρια και η φτώχεια χτυπάν για τα καλά την οικογένεια Μαρξ. Το 1851 είναι μία πολύ δύσκολη χρονιά για τα οικονομικά των Μαρξ. Η Τζένη είναι και πάλι έγκυος και άρρωστη. Παρόλα αυτά θα ταξιδέψει μέχρι την Ολλανδία για να ζητιανέψει χρήματα από το θείο της Λίον Φίλιπς (ιδιοκτήτης της πασίγνωστης εταιρείας ηλεκτρικών συσκευών Philips). Ο θείος της, όμως, θα της αρνηθεί οποιοδήποτε βοήθεια, επειδή ο άντρας της ξεσηκώνει τους εργάτες του. Στη διάρκεια αυτής της απουσίας ο Κάρολος θα συνάψει σχέσεις με την υπηρέτρια του και θα αποκτήσει ένα γιο που ποτέ δε θα το αναγνωρίσει. Το παιδί θα δοθεί για υιοθεσία, ενώ η υπηρέτρια θα παραμείνει στο σπίτι παρόλο που τη σχέση της θα γίνει γνωστή στη Τζένη Μαρξ. Πάντως, η υπόθεση του εξώγαμου παιδιού αμφισβητείται από πολλούς μελετητές της ζωής του Μαρξ.

Μέχρι το 1852 θα πεθάνουν δύο παιδιά του Κάρολου Μαρξ, ο λόγος είναι οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης και η πείνα. Οι δανειστές του του έχουν πάρει μέχρι και τα κρεβάτια του σπιτιού. Στις 14 Απριλίου 1852 γράφει στον Ένγκελς “...όταν ξεψύχησε, αφήσαμε το

μικρό κορμάκι στο πίσω δωμάτιο, πήγαμε στο μπροστινό και στρώσαμε να κοιμηθούμε στο πάτωμα". Χρήματα για το φέρετρο δεν υπήρχαν, ώσπου τους λυπήθηκε και τους δάνεισε ένα Γάλλος γείτονας. Σε άλλες επιστολές αναφέρει " Μια βδομάδα πριν έφτασα στο σημείο να μην μπορώ να βγω από το σπίτι, γιατί τα πανωφόρια μου είναι στο ενεχυροδανειστήριο...εδώ και δέκα μέρες ταΐζω την οικογένεια μόνο με ψωμί και πατάτες " Έξω από το σπίτι του είχαν κατασκοπώσει οι κατάσκοποι από την Πρωσία, κρατώντας σημειώσεις για το ποιος μπαίνει και ποιος βγαίνει, ενώ την ίδια στιγμή αγανακτισμένοι χασάπηδες, φουρνάρηδες και δικαστικοί κλητήρες χτυπούσαν την πόρτα του

Μικροαστικές συνήθειες

Η υπόθεση της μίζερης ζωής έχει απασχολήσει πολλούς μελετητές, γιατί ήταν γεμάτη αντιφάσεις: η μιζέρια του συνοδευόταν από περιττά μικροαστικά έξοδα . Ακόμα και το 1851, που ήταν από τις φτωχότερες χρονιές που πέρασε ο Μαρξ έλαβε από τον Ένγκελς (μόνιμος οικονομικός του υποστηρικτής) και άλλους υποστηρικτές του 150 λίρες ποσό που του επέτρεπε να ζήσει με αξιοπρέπεια. Επιπλέον, την περίοδο, έβγαζε 50 λίρες το χρόνο από τη συνεργασία του με τη Neue Oder- Zeitung. Την ίδια εποχή το ετήσιο ενοίκιο του ήταν 22 λίρες. Τότε γιατί ζούσε σε απόλυτη μιζέρια; Η απάντηση κρύβεται στις μικροαστικές αντιλήψεις που έκρυβε μέσα του ο μέγας επαναστάτης: στην πραγματικότητα ήταν ένας φτωχός ευγενής που δεν εγκατάλειψε ποτέ τις αστικές του συνήθειες. Ενώ δεν είχε γράμματα για το φαγητό το παιδιών του, τα παιδιά του πέθαιναν λόγω ανθυγιεινών συνθηκών, επέμενε να διατηρεί γραμματέα, τον Βίλχεμ Πίπερ, παρόλο που η γυναίκα του ήταν πρόθυμη να κάνει την ίδια δουλειά. Επέμενε να πηγαίνει διακοπές στη θάλασσα, να κάνουν τα παιδιά του μαθήματα πιάνου και να τηρεί όλα τα προσχήματα του καθωσπρεπισμού. Δεν μπορούσε να δεχτεί το τρόπο ζωής του "υποπρολεταριάτου", όπως ο ίδιος τον αποκαλούσε. Ήταν περήφανος που είχε παντρευτεί μια αριστοκράτισσα. Της είχε τυπώσει επισκεπτήρια που έγραφαν: "Τζένη Μαρξ, née (γεννημένη) βαρόνη ντε Βεσφάλεν".

Αυτά τα επισκεπτήρια θα τον σώσουν από την αστυνομία, όταν θα

το συλλάβουν στο δρόμο με τα ασημικά της οικογένειας της γυναίκας του καθώς θα πηγαίνει στο ενεχυροδανειστήριο. Θα τον κρατήσουν μία νύχτα στη φυλακή, γιατί δεν μπορούσε να πείσει τους αστυνομικούς ότι ένας απένταρος Γερμανός πρόσφυγας έχει στην κατοχή του ασημικά με το οικόσημο των Άργκιλ. Τελικά, η Τζένη θα πείσει για την αριστοκρατική της καταγωγή.

Τις μικροαστικές του αντιλήψεις τις βρίσκουμε και το 1865, όταν θα μετακομίσει σε μία έπαυλη στο βόρειο Λονδίνο. Γράφει στον Ένγκελς: "...είναι αλήθεια πως το σπίτι είναι πέρα από τις δυνάμεις μου, μα είναι ο μόνος τρόπος για να καταξιωθούν κοινωνικά τα παιδιά, προκειμένου να εξασφαλίσουν το μέλλον τους". Οι κόρες του Μαρξ στην εφηβεία τους παρακολούθησαν σεμινάριο για κυρίες που στοίχιζε 8 λίρες το τέταρτο της ώρας

Ο Μαρξ δεν αναζήτησε ποτέ μία συστηματική εργασία. Το 1862, όταν τον έπνιγαν τα χρέη, έκανε αίτηση να προσληφθεί ως υπάλληλος των σιδηροδρόμων, αλλά τον απέρριψαν εξαιτίας του δυσανάγνωστου γραφικού του χαρακτήρα

Ξύρισε τη γενειάδα του (ένα χρόνο πριν πεθάνει)

Στις 28 Απριλίου 1882 και ενώ βρισκόταν στο Αλγέρι ξύρισε την γενειάδα του: "ξεφορτώθηκα την προφητική γενειάδα και το τιμημένο στέμμα", έγραψε στον Ένγκελς. Είναι τα χρόνια που μάλλον περνάει γεροντική υπαρξιακή κρίση. Οι ιδέες του δεν παίρνουν σάρκα και οστά. Τα βιβλία του δεν πωλούνται, η οικογένεια του αποδεκατίζεται από το θάνατο και η ζωή του νοιώθει ότι φτάνει στο τέλος. Τι νόημα έχει πια ο Υλισμός και η Διαλεκτική;

Το τέλος

Την εποχή εκείνη του αρέσει πάρα πολύ ένα αραβικό παραμύθι το οποίο γράφει στην κόρη του

Φιλόσοφος: Βαρκάρη, ξέρεις από Ιστορία;

Βαρκάρης: όχι

Βαρκάρης: τότε έχεις χαραμίσει τη μισή σου ζωή. Γνωρίζεις

μαθηματικά;

Βαρκάρης: όχι

Φιλόσοφος: τότε έχεις χαραμίσει πάνω από τη μισή σου ζωή

Σε λίγο ένα δυνατός άνεμος αναποδογυρίζει τη βάρκα και ρίχνει το βαρκάρη και το φιλόσοφο στη θάλασσα

Βαρκάρης: Φιλόσοφε, ξέρεις κολύμπι

Φιλόσοφος: όχι

Βαρκάρης: Τότε έχεις χαραμίσει όλη σου τη ζωή.

Όσο ζούσε ο Μαρξ κυκλοφόρησε μόνο ο Α΄ τόμος του “Κεφαλαίου”. Ο Μαρξ έζησε με την απογοήτευση ότι μόνο 2000 άνθρωποι σε όλο τον πλανήτη έχουν αγοράσει το “Κεφάλαιο”. Το δεύτερο τόμο θα τον εκδώσει ο Ένγκελς δύο χρόνια μετά το θάνατο του Μαρξ και ο τρίτος τόμος, πάλι από τον Ένγκελς θα εκδοθεί το 1894. Το 1890 κυκλοφόρησαν στην Αμερική, σε αγγλική μετάφραση, οι δύο πρώτοι τόμοι του “Κεφαλαίου”. Από εκείνη πουλήθηκαν 5000 αντίτυπα μέσα σε λίγες ημέρες, διότι, πιθανότατα, ο εκδότης απέστειλε στους τραπεζίτες της Γουόλ στριτ ένα διαφημιστικό φυλλάδιο, ισχυριζόμενος πως το “Κεφάλαιο” του Κάρολου Μαρξ αποκάλυπτε τον τρόπο “για να συσσωρεύσουν κεφάλαια”

Ο Κάρολος Μαρξ κηδεύτηκε στο νεκροταφείο του Χαϊγκέιτ, στο ίδιο μνήμα που είχαν θάψει τη γυναίκα του στις 17 Μαρτίου 1883. Τέσσερα παιδιά του Μαρξ πέθαναν πριν από αυτόν. Τα δύο που απέμειναν (Ελεονόρα και η Λόρα) αυτοκτόνησαν και τα δύο. Η Ελεονόρα, μάλιστα, είχε σχεδιάσει μία κοινή αυτοκτονία με τον αγαπημένο της (γνωστός τυχοδιώκτης). Η ίδια ήπιε το δηλητήριο που της έδωσε ο “αγαπημένος” της, ενώ αυτός, αφού την είδε να πεθαίνει, το μετάνοιωσε και γύρισε στην ερωμένη του. Η Λόρα και ο Πόλ Λαφαργκ, αφού έζησαν μέχρι το 1911 με τα λεφτά του Ένγκελς, αποφάσισαν να αυτοκτονήσουν. Στην κοινή κηδεία τους τον επικήδειο εκφώνησε ένας άσημος εκπρόσωπος των Ρώσων Κομμουνιστών: ο Βλαντιμίρ Ίλιτς Λένιν. Ο μόνος απόγονος του

που έζησε μία φυσιολογική ζωή ήταν, μάλλον, ο νόθος γιος του, Φρέντι Ντέμουθ (τον οποίο ο Μαρξ λέγεται ότι απέκτησε με την πιστή υπηρέτρια του Έλεν Ντεμουθ), και τον οποίο ο Μαρξ ποτέ δεν αναγνώρισε και ο Φρέντι ποτέ δεν έμαθε ότι ο Μαρξ ήταν ο πατέρας του, αφού έζησε υιοθετημένος μακριά από την οικογένεια των Μαρξ

Μπορείτε, επίσης, να διαβάσετε (ενδεικτικά)

- 1.Κάρολος Μαρξ, η ζωή του, Φρανσις Γουίν, μετ.εκδ. Ωκεανίδα, μετ. Θεόφιλος Ξ. Τραμπούλης.
- 2.Gian Mario Bravo: Da Weitling a Marx. La lega dei comunisti. ed. La Pietra (ιταλική έκδοση)
3. Franz Mehring, Karl Marx: The Story of His Life (Routledge, 2003)

Γιώργος Δαμιανός

(Πηγή: Περιοδικό 24 Γράμματα)

Φωτό:Wikipedia

Διαβάστε εδώ το ποιήμα “Η ιδέα του Καρλ” του Ιωάννη Ζήση

3 Δεκεμβρίου 2010